

več colu podveržena, in je tedaj zadnji čas, da se za dober domač pridelnik skerbi.

Odbor kmetijske družbe je podal svojim podružnicam na Dolenskem staro postavo od leta 1832 za pretres in prevdarek: kako naj bi se sedanjemu času primerno preuredila. Podružnice so se posvetovali o tem in so svoje mnenja odboru razodele, ki se danes bile občnemu zboru v sklep predložene. Predelječ bi nas peljalo, ako bi hotli vse natanjko popisati, kar se je o ti zadevi govorilo, ker pomenki so dolgo časa posebno zavolj tega terpeli: kdo in kako naj se določuje čas, v katerem se sme v vsaki gori tergatvezračenjati. Vdeležili so se teh pomenkov slavni gosp. deželni poglavar grof Chorinsky, gosp. grof Hohenwart Karl, gosp. dr. Kavčič, gosp. dr. Ahačič, gosp. tehant Vovk, žl. gosp. Anton Fichtenau, gosp. dr. Orel, gosp. Trenc, gosp. Rautner, gosp. fajmošter Čuk, gosp. fajmošter Hašnik iz Štajarskega, gosp. predsednik in pa tajnik kmetijske družbe. Obveljal je potem sledeči sklep:

„Nihče ne sme tergati začeti, preden se za to postavljeni čas ne oznani.“

„Po sklepu gorskega odbora in po zaslišanju dotične kmetijske podružnice določuje c. k. okrajna (kantonska) gosposka čas, kdaj se v vsaki gori sme tergatvezračenjati.“

„Gorniki vsake gore volijo izmed sebe odbor, ki določuje čas tergatve.“

„Vsaki odbor obstoji iz 3 gornikov.“

„Izvoljeni v ti zbor pa zamorejo le taki gorniki biti, ki imajo tako velike nograde, da se štejejo k tisti polovici gornikov, ki imajo veči posestva v tisti gori.“

Dalje je obveljal predlog gosp. grofa Hohenwarta: „naj si družba, preden izdelava osnovo nove tergatvine postave, poskerbi enake postave iz družih krajev, kjer je vinoreja na visoki stopnji, in naj, kar bi utegnilo v teh postavah za naše kraje pripravnega biti, porabi v domači namen. Glavni odbor naj sestavi po teh izvedenjih osnovo za naše kraje (za Dolensko in Vipavo), in jo pošlje še enkrat podružnicam v prevdarek. Tako doveršeno delo naj se predloži c. k. deželnemu poglavarstvu.“

In tako se bo storilo. (Dalje sledi.)

Višnutova Kršna — Avatara

in njeni ostanki na rimsko-slovenskih spominkih.

Razložil Davorin Terstenjak.

Iz rokopisa: »Kdo so bili Noričani in Panonci, Kelti ali Slovenci?«

Nar znamenitnejše iz vsih Višnutovih vtelovljenj je Kršna, kakor Paulin (*Syst. Brahm. stran 146.*), ali Krišna-avatara, kakor Bopp (*Gloss. sanscr. stran 49.*) piše. Bila pa je ta Avatara Višnutovo pravo vteločenje.

V indičkih knjigah „Bhagavata in Mahabharat“ se najde opisana. Svoje čitatelje opomnim, da pravlice o tej Avatari sim vzel iz raznih bukev, ki govorijo o indičkem basnoslovju (mitologiji), posebno iz Paulina, Dappera, Majerovega mitološkega slovnika spisanega po kritičkih izvirnikih, iz Volmera in iz sestavkov Dunajskih slovstvenih letopisov pod naslovom: „Asiatic Researches“.

Pravlice o Kršna-Avatari pa se glasijo takole:

„Kršna, sin Vasadeva-ta in Devagnin se je narodil v mestu Madu. Devagna je bila sestra kralja Kamsa-ta *). Zato ima Višnu tudi priime Devaginana, to je, Devagiorenec, sin Devagi, vnučkinje Bramatove.“

* Kamsa je bil sin Ogursaina, kralja od Matre.

Kamsa, brat Devagnin pa je slišal prerokovanje, da ga bode sin sestrin Kršna premagal, in mu življenje vzel; zato je že Kršna pred svojim rojstvom bil preganjan, ker je Kamsa svojo sestro Devagnin in svaka svojega Vasadeva-ta v ječo zapreti, in vsako dete, katero je Devagnin porodila, umoriti dal.

Ali sedmo, Bala-Rama, in osmo, Kršna, ste bile otete in srečno rešene.

Bhavany, Živatova slavna žena, je zanesla Bala-Ramata v utrobo Rodnino, ktera je bila prva žena očeta Kršnatovega, in je Kršnata po nji poroditi dala. Ravno taka se je zgodila s Kršnatom, kateri je bil prodan Isodhi, ženi pastirja Nandata, v kterege hrami je Rodni živela.

Kamsa v zavezi s hudimi duhi pa še je vendar ljubimecu bogov zmiraj po življenju stregel, ali Kršna je zmiraj srečno ušel in je med zalimi pastirskimi deklicami na kmetstvu svojega rednika očeta Nandata velik zrastel in se sila prevzetno obnašal do deklet, med kterimi je živel. Indički tempeljni še imajo namalane vse te prevzetnosti Kršnatovega pastirskega življenja, kakor tudi v indičkih pesmah se popeva od njih.

Za ženo si je Kršna vzel Rhado, spremenjeno boginjo Lakšmi, je posebno umetno znal igrati na piščalkah ali žveglah pastirskih, kakor tudi prebirati plunko *) (liro) ali harfo. Pasel je govejo živino po cvečutih travnikih, in torej dobil prime Govinda.

Piskati pa je znal tako ganljivo na piščalke, in prebirati strune plunkine tako sladko, da so pastirja prišle vse divje zveri, kakor poznejšega gerčkega Orfeja poslušat. Pod podobo piskavca ali žveglarja ga najdemo večkrat na rimsko-slovenskih kamnih; tudi v indičkih tempeljnih ga naj rajši pod podobo pastirja in piskavca obrazujejo.

Na velikem kamnu na tergu mesta Ptuj, kteremu pravijo po nemškem „Pranger“, ker so v poznejši dobi pod njim mogli hudodelniki stati, po slovenskem pa „steber“ še Kršnata najdemo kot plunkarja, in vse divje zveri okoli njega, kakor tudi plesajoče deklice in fante. Temu stebru enaki se najde pri sv. Martinu na Pohorju, ne dalje od slovenje Bistrice.

Rajni Muhar se je čudil debelo o tem kamnu in v opisu svojem reče (*Steir. Gesch. I. 414*): . . . „man wollte daraus schliessen, dieser seltsame Stein sei ein Siegesdenkmal gewesen.“ Plunkarja pa je oglasil po svoji šegi za Orfeja. Kaj pa še več? Ali se gerčki Orfej tako obrazuje? Zakaj ni vendar slavni Winkelmann, nar veči poznatelj gerčkih in rimskih spominkov gerčke in rimske umetnosti, po Štajeru potoval, kako bi se bil čudil in čudil pri naš namonumentih rimske napise viditi, pa celò druge podobe, embleme — arabeske ne rimskega stila najti.

Mi bomo v svoji knjigi, kjer sliko omenjenegastebra tudi priložili bodemo, več besed širili o tej iztočni umetnosti na noričkih in panonskih monumentih, in o velikem razločku med gerčko in rimsko umetnostjo. Do unega časa pa sporočujemo svoje čitatelje na sliko v Muharovi dogodivščini priloženo.

Kršna je po svojih veličih delih pokazal nebeško poslanstvo. Umoril je kačo Kaligo, gerdo pošast, ktera se ga je jezerokrat ovila, ali kateri je on glavo razklal; vendar dobrotta svojega serca mu ni dopustila kače celò umoriti, marveč jo izpusti in ji podeli, ker se je z bogom borila, podvojno moč.

Ujic njegov Kamsa ga povabi slednjic v svoj dvor in se hinavski ž njim poprijazni, ali njegova prava na-

*) Po nastroju Kršnatovem plunki so obljubila lastna imena PLVNCVS (Muhar 386), ktera se na rimskih kamnih najdejo; ravno tako je nastalo imé TIBICNVS od „tibicen“, der Flötenspieler, žveglar, piskavec. (Muhar stran I. 379).

méra je bila ga umoriti. Kršna to zvédi, ubije svojega ujca Kamsata in reši svoje stariše iz ječe. v kateri so še zmiraj živeli, in poišče svojega brata Bala-Ramata.

Kršna se potem oženi z osmimi princesnjami, prevlada enega krivega Kršnata, kateri se je za vte- lovljenega Višnuta izdal, prevlada orjaša Bhumasara in reši 16.000 zapertih princesinj.

Slednjic se poda v mir in si da od nebeškega zidarja Visvakarma na nekem otoku morskem mesto Dvarka sozidati. Mesto se je sozidalo med jutrom in večerom.

Tukaj je zdaj živel s svojimi ženami, katerih je bilo 16.008, in s katerimi, ker mu je vsaka žena deset otrok rodila, 160.080 sinov dobil. Pa njegovi sinovi niso nasledovali očeta v kreposti, zato je rekel svetemu Durkaša-tu: naj jih prekolne.

Kršna se pripravlja svet zapustiti, ker je naloga njegovega vélovečenja: osrečenje Indie in premaganje hudih vladavcev in duhov dopolnjena bila. Z neobutimi nogami se vleže Kršna spat pod neko drevo; ker pa so njegovi podplati se neskončno svetili od božanskega bleska, ter ravno mimoidoči lovec Jura, v mislih, da je gazela, s pušico v petno žilo vstrelil in ga tako smertno rani,—kar pa se je tako zgoditi moglo, ker je Višnu v svoji prvešnji spremeni Juratovega očeta ubil. Sedmi dan po Kršnatovi smerti se je mesto Dvarka v morje pogreznilo. (Dalje sledi.)

Slovanski popotnik.

* Pervi zvezek ruskih pridig slavnega dr. Radlinsky-ga pod naslovom: „sebranie russkikh propovedej“ je prišel v Budi, kjer je gosp. doktor vrednik deželnega zakonika vlani na svetlo, te dni pa se le je došel v Ljubljano za naročnike, ki jih je nabiralo častito vredništvo „Danica“. V cirilici lično natisnjena in s podobo sv. aposteljnov Cirila in Metuda okinčana knjiga obseže na 9 polah 24 cerkvenih govorov (propoved). K temu zvezku bojo dozdanji naročniki prejeli pozneje še popolni rusko-nemški besednjak Šmidov in pa kratko slovnico brez plačila. Tisti pa, ki se sedaj naroče na omenjene pridige, imajo zraven 1 fl. 10 kr. za prvi zvezek še določiti 1 fl. 10 kr. za besednjak in slovnico, tedaj v vsem skup 2 fl. 20 kr. srebra; — v bukvarnicah velja oboje skupej 3 fl. 20 kr. — Na drugi zvezek se začne sedaj naročilo s poštnino vred z 1 fl. 10 kr. Naročila na 1. in 2. zvezek z doklado besednjaka in slovnice prejemajo v Ljubljani vredništvo „Danica“, v Celovcu vredništvo „Bčele“, v Gorici gosp. Štefan Kociančić, profesor sv. pisma stare zaveze. Sl. vredništvo „Danica“ je naznanilo, „da je prejelo od 1. zvezka nekaj iztisov odveč; kdor tedaj želi to klasiško delo slavenskega slovstva imeti, ga zamore precej dobiti“.

* Slovensko društvo sv. Mohora se je po poslednjem naznanilu „šolsk. prij.“ naraslo že na 801 udov. Ravno ti list od 10. maja naznanja, da ste se že razposlale na vse strani dve novi družtveni knjigi „Božidar“ in „2. del Kafolovih ogovorov“, verh teh tudi imenik in račun družtva za leto 1852. „Mislimo“ — dostavlja omenjeni list — „da bojo v nekterih dnéh vsi družtveniki vse to po svojih knjigarnah al pa po pošti v rokah imeli“.

* Nadškof Zagrebški so družtvu sv. Mohora za poslano knjige darovali 40 fl., gosp. knezoškof Ljubljanski 10 fl., gosp. deželni poglavar v Terstu se je lepo zahvalil za poslano knjige in obljubil, družtvo krepko podpirati.

* Dobro znani franciskan Jukič potuje po Dalmaciji n meni izdati potopis, ki bo gotovo prav zanimiv. Ob-

segal bode popotovanje: 1. iz Sarajeva v Carigrad; 2. iz Carigrada v Rim; 3. iz Rima v Terst; 4. iz Tersta v Dubrovnik in dalje na Dalmatinsko.

* Gosp. Hanka je zopet pripravil novo izdanje Dalmilove kronike česke, ki je v Pragi iz tiska prišla. — Velja 24 kr.

Novičar iz slavenskih krajev.

Iz Zagreba 12. maja. V nedeljo smo v kazališču (gledišču) našem imeli sjajno igro na slavo nadbiskupa J. Haulika v narodnem jeziku. Čudo golemo! zares — čujte še enkrat: igro v narodnem jeziku! ker igra v domačem jeziku je pri nas — bela vrana. Igrala se je „Gostba“ od L. V. Igra je sicer dopala, ker je narodna bila, ali dobrovoljni igravci so zlo storili, da so izbrali za predstavo tako igro, v kateri se ne vede: je li drama? je li komedija? in ki nima ne glave ne repa. Gde gde se najdejo prav dobre zapletke, — le škoda, da ni nič v nji razvedenega in doversenega. Vendar smo mi ti večer blagoslovili, ker je enkrat sopot narodni bil. Svetli ban Jelačić je z živim pleskanjem i gromkim „živio!“ sprejet bil, in ko je prestavljavec v igri (grof Zrinji) s ponosom slavo naših prededov v zvezde koval i glasno klical: „da ni večega hudodelca i izroda, kot so taki ljudi, kojim domovina kruh daje i koji nasprot temu ptuji jezik, ptuje šege i vse kar je ptujega, iz sebeljubja i samopridnosti volijo, misleći da si tako pred ptujim narodom osvetljajo lice“ itd., je živahno pleskanje nastalo, kteremu skoraj do sverha igre ni bilo ne konca ne kraja. Med igravci se je nar bolj obnesla gospodična B—ćeva; hvala i slava pa vsim verlim domorodcem in domorodkinjam, ki so nas radovali z domačo igro! Kazališče v narodnem jeziku je živa priča, da narod živi, da je naroda jezik izobražen; — narod, ki nima v svojem jeziku glediša, je mertva stvar, v versti omikanih narodov nima veljave. Evo Nemce, Taliane, Francoze, Ingleže: svi imajo narodne gledišća! I mi? — Infandum jubes renovare dolorem! Je li mogoče, da bi tega ne spoznal vsaki, kterega mili Bog ni vdaril s hudo slepoto? Je li mogoče, da tisti domorodec, ki je pred malo leti v „Danici“ naši tako živo prepeval „Davorije“ v horvatskem jeziku, sedaj ave drugače poje o napravi domačega kazališća? Ipak je taka, žalibože! Tempora mutantur, et nos mutamur in illis.

Zorislav.

Iz Dervanje na Štaj. 13. maja. Č. Oj veselo mlado leto! vsak germ cvetè, terte ne morejo lepši gnati. Bog nas le varuj grojzde plesnjivosti, ktera se je lansko leto sosebno na brajdah, pa semtertje tudi posamno na tertah po goricah napovedala. Jaro žito (pri nas silje imenovano) še večidel zdaj sejejo; koruze še veliko v zemlji ni. — Mnogi nemški časopisi in tudi slov. „Bčela“ so svetu naznanili, da je prečastiti gosp. Franc Verbnjak, dosluženi kaplan, v Pesnici utonil. Radujmo se, da to ni res, in da verlemu domorodcu in izverstnemu botanikarju še ni treba v miru počivati! Gosp. Verbnjak imajo lepo zbiro zeliš (herbarij) iz vsih krajev z dodanimi slovenskimi imeni. Naj bi se častita gospoda Dežman ali Fleišman ž njimi pomenila, da bi ti zaklad slovenskemu narodu v dobro prišel; škoda bi bilo za-nj! Ker nam je znano, da posebno v Ljubljani hodijo za praktične znanstva potrebne slovenske knjige na svetlo, se nadjamo, da tudi rastljinoslovje (botanika) pride kadaj na beli dan. — Kar jezeroletno godovno slavnost pri sv. Benediktu v slovenskih Goricah vtiče, smo pozneje za gotovo zvedili, da so omenjeno slovesnost častiti gosp. misionarji predstavili; začela se bo v nedeljo pred sv. Petrom in Paulom in bo terpela skoz 14 dni.

dar bi še toliko radi od nje zvedili! Kdo nam bo na važne vprašanje odgovarjal, če narava terdovratno omolkne? Kdo nam bo povedal, kar zvediti nam serce teži?

Kemikar, in nihče drug, kot kemikar. On gré tudi nad kuhinsko sol, kakor nad vse stvari z nar hujim orodjem in nobene sile ne opusti: zvediti bitstvo njih. Kar kemikarju v roke pride, bode razkrojeno in razdžano, če je le razkrojljivo. Njegov namen je zvediti: iz katerih snov (Stoffen) obstoji stvar, katero preiskuje. Tako početje se imenuje ločba, ktera jenja le tam, ko kemikar na pervine pride, katerih nobena umetnost več razdeliti (ločiti) ni v stanu.

Nar silniši moč zoper vsako stvar pa so kislíne. Hočemo tedaj kuhinsko sol prisiliti, da se bo oglasila in povedala kaj v sebi ima, bo tudi ona mogla to muko prestati. Kanimo tedaj na sol neke kaplice žeplene kislíne (hudičevega olja), — lej! kak že kipi in gomizlja, in koliko mehurov se že dviguje, kateri naznanjajo, da so bili v soli zaperti in šumeči se veselé oprostinja. Med tem se kuhinska sol raztopí v kislíni, in kmalo popolnoma zgine.

Kakor pa sodnik, ko izprašuje zatoženca, nobenega glása in nobenega pogleda ne prezrè, tako tudi kemikar, dokler sol preiskuje, nobene njene premembe in nobenega mehurca v nemar ne puša. Tisti zrak tedaj, ki ga vidimo v penicah kipeti, je neka posebna stvar, ki bode v nos, je kislega okusa, in ima moč višnjeve rastlinske barve na rudeče premeniti. Mi moramo tedaj ti zrak ali prav za prav ti gáz *) vjeti, da ga preišemo na dalje. V ti namen raztopimo iznovega sol po žepleni kislíni v zaperti steklenici in peljemo puhteči zrak, ki nam je prej všel, sedaj po stekleni cevki v drugo steklenico, ki je z vodo napolnjena. Kaj se bo nek tukaj z gorí popisanim gazom (zrakom) zgodilo? Kaj? tistega ojtrega, bodečega gaza ni več — namesto njega pa je voda kisljata. Voda se je navzela čisto vsega tistega gaza, ki je izpuhtel iz soli, in se potopil v vodi, in ta potoplina kislega gaza v vodi se imenuje solna kislína.

Kuhinska sol je tedaj solnokisli gaz v sebi imela. Al tega vediti nam ni dovolj; tudi solna kislína nam mora odgovor dati in razodeti, kar od nje vediti hočemo; preprej ji ne bomo dali mirú. (Dalje sledí.)

Občni zbor kmetijske družbe v Ljubljani.

(Dalje.)

Dalje je naznanil tajnik, da gosp. fajmošter Janez Zalokar so dodelali rokopis „umnega kmetovanja in gospodarstva, in da prvi del, ki zapopade poljedelstvo in obdelovanje travnikov, je za natis pripravljen. Ker so te bukve, čeravno vsakemu mlademu in staremu kmetovavcu potrebne, sosebno kmetijskim učilnicam namenjene, je zbor sklenul: naj se berž začnejo natisovati in scer v 2000 iztistih, gosp. fajmoštru pa naj se zavolj posebne pridnosti, s katero je obširno delo doveršil in živim potrebam domovine vstregel, brez da si bil zato kakošnega plačila terjal, v imenu kmetijske družbe zahvalno pismo pošlje.

Za izpraznjene 4 mesta na kmetijskih učilnicah se je oglasilo 7 kmečkih fantov. Ker ima po višjim sklepu pravilo veljati, da zraven družih dobrih duševnih in telesnih lastnost se imajo posebno taki fantje izvoliti, ki imajo kadaj domá gospodarstvo prevzeti, so bili za tibart izvoljeni: Ložar Janez iz Terzina, Gruden Jakob iz velikega Otoka Postojnske fare (prvi iz

Notrajskega, ki se je v kmet. učilnico oglasil), Kaplan Franc iz Mirne, in pa Dolenc Nande iz Št. Vida pri Zatičini. — Gosp. predsednik Terpinec je potem zboru nasvetoval: naj bi se sklenilo, da prihodnjíc imajo učenci kmetijskih šol eno leto v Ljubljani ostati, da se vsih tistih vednost naučé, ktere so podlaga djanskega (praktiskega) kmetovanja; s temi vednostmi navdani bojo z veliko večim pridom se učili v prihodnjih dveh letih posamne razdelke umnega kmetijstva, in predstojnikom omenjenih učilnic bo s takimi bolj izurjenimi glavami gotovo tudi vstreženo. Nauki pa, katerih se imajo ti učenci prvo leto v Ljubljani učiti, so: občno naravoslovje, kolikor ga je za kmetovavca potreba, in naroznanstvo domače živine, kmetijska kemija, živinoreja, poznanje rastljin, zlasti vsih trav, ki spadajo v živinsko pičo, popolni nauk iz reje sadnih drevés, murb in svilnih gosenc; zraven tega imajo učenci na podkovijski in živinozdravniški šoli priložnost večkrat viditi, kako se ima živina kovati, kako se streže bolni živini itd. Ker je na družbinem vertu marsikterega kmetijskega dela, in ker tudi grad gosp. predsednika ni delječ, na katerem se dokaj novega kmetijskega orodja rabi, imajo učenci lepo priložnost, se tudi soznani z novim dobro poterjenim orodjem, ker gosp. predsednik bojo radi dovolili, da pridejo učenci ob tacih časih na Fužine, ko se z novimi plugi orje, z novo brano vlačí itd. Učenci se bojo scer imeli prvo leto veliko učiti, pa si bojo s temi nauki tudi za prihodnje učenje na djanskih kmetijskih učilnicah lepo podlago postavili. Omenjene nauke zamorejo učenci dobivati deloma v živinozdravniški šoli, deloma v šoli gosp. Fleišmana, v kateri se rastljinoznanstvo, sadjo- in murvoreja uči.

Zbor je enoglasno poterdil ti predlog gosp. predsednika, in vse predloge: kako naj odbor za stanovanje in živež učencov v Ljubljani skerbi, da se bo zamoglo shajati s tistim zakladom, ki je od vis. ministerstva za te štípendije določen. (Dalje sledí.)

Kmetijska zastavica.

Če ena krava z 6 centi vsak dan 20 funtov sená dobiva, koliko funtov trave mora vsaki dan dobivati, da ji ravno toliko tekne, kakor 20 funtov sená?

Višnutova Kršna — Avatara

in njeni ostanki na rimsko-slovenskih spominkih.

Razložil Davorin Terstenjak.

(Dalje.)

Preje, kakor gremo v severnoslavensko mitologio gledat, kar se o tej Višnutovi-Avatari tam najde, hočemo slovenske pravlice o Kršnatu poslušati.

Slovensko ljudstvo, posebno okoli Ptuja, vé dosto povedati od Krsnikov. Tudi lastnih imén „Kršnavi“, „Kršnatič“, „Krsnik“ je dosti po Štajeru, Horvatskem in tudi po Krajnskem najti. O Krsniku pa se pravi, da ga rodi nekšna zala devica (primeri: Devagni, mater Kršnatovo) v zlatem dvoru (primeri: Dvarka, mesto Kršnatovo). Alí sovražni kralj ga ne terpi, ker se za svojo krono boji (primeri: Kamsa-ta, ujca in kralja) in tako se spremeni v bika (primeri: Kršnata med govejo živino) in zleti v megle. Tam večkrat najde družega Krsnika; tota dva se zdaj začneta klati (primeri: krivega Kršnata v indički mitologii), in kateri premaga, tistega dežela je srečna, ima dobro letino; sama zlata pšenica raste in sladka jabelka in vina sladkega zadosti. V deželi premaganega pa kapa debela toča. Med družimi velikimi deli, ktere je Kršna storil, se prepovedujejo tudi njegove strahovitne borbe s sedmerimi

*) Gosp. fajmošter Zalokar dobro pravijo zastran besede »gáz« v rokopisu »umnega kmetovanja«, da našim Dolencom beseda gaz ne more biti preveč čudna ali ptuja, ker pravijo: »meni se gazi« (phá), prav v kemijskem pomenu.

biki iz Kozela, pri katerih je dosti Rajahov (knezov indianskih) in Rajputov priča bilo. Knez Jarasandha, kateri je dosti družih vjetih imel, se ni mogel zadosti precuditi nad smelnimi deli govedskega pastirja, pod katero podobo je Višnu-Kršna bil zakrit. (Več glej o tem: Maurice history of Hindu II. 395. 405. 413.) Pri štajerskih Slovencih pravijo suhi kravi kozol; al nima ta beseda v indičkem imenu kozele svoje korenike.

Posebno pravi ljudstvo, da sta se Krsnika nad gradom Wurmborgom, v kterega studencu bela kača leži (primeri: kačo Kaligo) in je prek Drave v grad prišla, večkrat pokazala. Od kače pravi ljudstvo, da se je, ko je prek Drave lezla, Drava vstavila od debelosti in velikosti kačje. Skoz vinograd proti gradu na visokem bregu ležečem pelje vijugast pot, kakor ga ležeča kača dela, in ljudstvo terdi, da je po tem potu bela kača lezla, se desetkrat okoli grada ovila in iz grada nikogar ne pustila. Posestnik grada pa je Krsniku svojo nar lepšo hčer obljubil za ženo dati, ako kačo umori. To Krsnik stori, kači zlato krono z glave vzame in kačo v globokem studencu za kazen pripne na močen železen lanc (ketino).

Grad Wurmborg, kateri poldrugo uro od mesta Ptuja leži, kjer, kakor zgoraj omenjeni steber priča, je Višnu pod to avataro posebno časten bil, se je gotovo preje zval Kačnik; saj še se zdaj ne dalje od grada ležeča srenja veli Kačovina. V staronemškem jeziku se rabi beseda Wurm zmiraj v pomenu kača, zato Lindwurm = Schlangendrache od staro-nemške besede Lind, drak.

Predstoječo povest sim čul iz ust naroda in zna se vsakdo prepričati o njeni gotovosti in istini ¹⁾. Dalje pravi ljudstvo, da se Krsnik desetkrat naroduje, pa vsakokrat v drugi podobi, enkrat kakor riba, drugokrat kakor konj, ter ko mali palečnjak, tudi kakor meresecc. Kdo se ne spomne hitro na deset Višnutovih-Avatar, Varaha-avata (ver meresecc), Matsja (riba), Vamana (palečnjak), Rama-avata (konj)? Še več, celò imena iz Višnutovega častja vzete so v tej okolici še se ohranile, postavim Ramič, Ramuta ²⁾ po Rama-avata, Turkoš ³⁾ po svetem Durkaša-tu, Lakšar ⁴⁾ po ženi Lakšmi, Gomza ⁵⁾ po kralju Kamsa, Kaligarič ⁶⁾ po kači Kaligi itd.

Psovka „Busaron“ opominja na orjaša Bamasura, in psovka „Juri s pušo“, „Juri z Brega“, „Juri izpod Brega“, na loveca — strelca Jura Beren. Dalje vera Slovencev, ako kdor kogar v petno žilo (Achillesferse) zbodne, da more umreti, — pisalke žvegle pastirov, v ktere naši fanti zares umetno znajo piskati, — beseda „kršnenca“ v pomenu dekla pastirkinja (ker je Kršna pastir bil), — venčanje krav na binkušno nedeljo, povesti o pogreznjenih mest (primeri: severno-slavensko Vineto) itd., — vse to še so ostanki iz starih paganskih časov ⁷⁾. (Dalje sledi.)

Novičar iz slavenskih krajev.

Iz Gradca 16. maja. Gosp. Franc Verbnjak, križem poznani naravoslovec, živi! Stari gospod je zdrav

¹⁾ Glej tudi o Krsnikih Zoro 1852, stran 100.

²⁾ V fari sv. Martina.

³⁾ Na gori.

⁴⁾ V Ptuju.

⁵⁾ Pri sv. Andreju in Antonu.

⁶⁾ V Ptuju.

⁷⁾ Kadar so kristianski misionarji v Panonio prišli, so v Ptuju posvetili kršansko cerkev v čast svetemu Jurju za ložjo privajenje k veri našega zveličarja. Sveti Juri ima več sličnih atributov Višnutovih, kakor konja sána (draka) orožje. Ptujaska mestna cerkva je ena nar stariših na Štajarskem, in je bil enkrat tamkej slovutni škofovski sedož.

in se mu po starem godi. Še ni dolgo, kar je škofovemu kaplanu pisal, proseč: da mu naj letnine ne odzamejo, ktera mu je sedaj celò potrebna. Dvoji že sam — pravi v tajistem listu — ali še živi, ker je že tak dalječ po svetu za mertvega razglašen. Si zamorete sami misliti, kak na velko je gledal, ko je sam toto zmišljeno novico čital, in koliki smeh so mu nagnali zdihljeji; „naj v miru počiva!“ Pravijo, da še tisti dolgo živi, ki je že za mertvega oklican bil; Bog daj, da bi se tudi gosp. Verbnjaku tota zgodila!

Tudi vam moram pisati, da tako živega dneva, kakor je bil 8. dan maja, dolgo v Gradcu imeli nismo. Vse je bilo na nogah. Mladi in stari so ulice križali, sèm ter tjà po mestu hodili, ter na velko v zrak pogledovali. Mestni breg je bil z ljudmi napolnjen, da je bilo vse černo. Kočije so po mestu derdrate, da so se hrami stepali. Zrok te posebne mestne živote je bila čudna voznja po zraku z balonom, ktero je daleko po svetu poznani Francoz, gospod Godard, napravil. Groza je bilo človeku viditi, ko se je ob sedmih zvečer iz zemlje ukajoč dvignul, kakor ptica prek celega mesta, proti frančiškanski cerkvi „Maria-Trost“, eno uro od mesta, peljal, in za 22 minutah še eno celo uro za imenovano cerkvo, brez vsega poškodovanja, se na zemljo spustil. Vsi smo se čudili, kak varno je izpervega na vožincih stal, gledavce s klobukom pozdravljaj, in še le po tem, ko je pol mesta prebrodil, se je v malo niže viseči koš spustil, in se brez vsega straha v strašni višini dalje peljal. — Dnes je namenil drugopot se v višave podati, ako ne bo deževno vreme namena preprečilo. F. Šrol.

Iz Zagreba 15. maja. Nar važniši delo, ktero sedaj v književnosti pričakujemo, je brez dvoma Šulekov rečnik (besednjak). Ti rečnik je plod večletnega truda, i ker bode v njem pravoznanska, trgovačka, biljoslovna itd. terminologija, bo delo na mnoge strani preimenitno. Da nas nada o izvrstnem delu gojljufala ne bo, prepričali smo se iz prve že natisnjene pole. Bog daj g. Šuleku zdravje, da slavno započeto delo srečno zvrši, h kteremu je više let treba. Rečnik se natiskuje v tiskarni i na troške nevmornega podpornika naše književnosti g. F. Župana. Gosp. Lavoslav Župan je na svoje troške izdal „Hekubo in posvetište Abramovo“, od M. Vetranića, i obeta v predgovoru, izdati vse dela Vetranića, ako mu domorodci u pomoč priskočijo i se prvo razprodaj. Bratje Slovenci! sezite tudi Vi za temi cveticami dubrovniškega pesništva; gré za jugoslavensko književnost i slavo! — Kakor slišimo, tudi gg. Kukuljevič Sakiński i M. Bogović kaj marljivo delata za domače slovstvo. Gosp. Kukuljevič pridno nabira izvore i rokopise za povestnice i ji tako temelj podlaga; zares lep namen! Gosp. Bogović pa vreduje časopis „Kolo“, ki ga je pred slavni Stanko Vraz vredoval, i je razun tega te dni svoj pohvaljeni drama „Frankopan“ tisku predal. Slišimo tudi, da ima obilen zaklad naj lepših leposlovnih cvetic za svoj almanah „Lado“, kterega bo menda še to leto izdal. Bog daj! Taka marljivost omenjenih domoljubov je zares hvale vredna. Le tako naprej! — Zdaj vsi Jugoslaveni zdihujejo le za prekrasnimi deli neumerlega našega pesnika Stanka Vraza, in zares se zdaj po njegovi smrti njegove njezne in mi-loglasne pesmice jako pogrešavajo, ker med našimi sedanjimi pesniki v nježno umetni poeziji ni nobeden Stanku Vrazu kos! Bogovičevi „Ladi“ bode morda obraz Vraza pridjan v menjši obliki, kakor je Karasova podoba, ako bode le g. izdajatelju mogoča. Tudi delom rajnega pesnika bode njegova slika pridjana in se še bode posebno prodavala. Več o njegovih delih Vam bodem v svojem času priobčil, ako Vam je pravo *). — Te dni

*) Nam bo jako drago.

Višnutova Kršna — Avatara in njeni ostanki na rimsko-slovenskih spominkih.

Rastožil Davorin Terstenjak.

(Dalje.)

V severno-slovenski mitologiji najdemo Kršnata pod imenom Korš in sicer kakor boga rodovitnosti in sadja v litvanski (*Narbut I. stran 29*), pod imenom Volos, Veles v ruski (*Koyssarov stran 116*) kakor boga volov goveje živine, pod imenom Gonidlo, Gongele, Devute, Goniglu (*Strykowski „kronika“ stran 157. 158.*) pri starih Prusih, in pod imenom Veles pri Čehih (*Dobrowski »Slavin« stran 415*).

Če zdaj te severno-slovenske bogove po etimologiji preišemo, vidimo, da ima Korš svojo koreniko v indiški „kršna“, niger, krn, čern (*Bopp 49.*), Volos, Voles, Veles pa je spodobni Kršnatomu priimenu Govinda, od sanskritske besede gâus, krava (*Eichhoff 122*), — go, vol in Gongele, Devute opominja na indiškega Kršnata, s priimenu Govinda, sin Devagnin. Razun besede gav, gavedo ima še slavenski jezik tudi besedo boj, bojek v polskem, buj, bujak v slovaškem narečju, zato imena Buius na rimskih kamnih, ktere ravno to pomenijo, kar Gavius. Zato horvatski adjektiv bujni = živahni, močni, potens.

Po bogu Velesu je dobil rod severno-slavenski Velti (*Safarik »Staroš. I. pag. 871.*) in brez dvombe tudi rod Boikov (*Const. Porphy. A. I. 32. 33.*) svoje ime.

Ravno tako so po častju Velesa, to je, Kršnata-Govindata tudi svoje ime dobili Čehi. Dobrowski sicer imé Čeh izpeljuje od besede „četi“, tedaj Čehi Vordermaenner, Vorder-slaven; al meni se ta izpeljava ne zdi temeljita. Ako imena slavenskih narodov v rimskih in gerških klasičnih prebiram, vidim, da so vsa po častju svojih begov nastale. Tako Latoviki po častju Late (Lotos) podobe Bhawany-Maje, — Sereti po Serovitu, — Amanti po Ami, černe strani boginje Žive, — Arivati ¹⁾ po častju Hariša-ta, Heri-ta, Hari-ta pri imenu Višnuta (hari, hariša pomeni v sanskritu 1. viridis, gilvus, flavus, 2. equus: šavniciari in Pešničari štajerski še zdaj pravijo slokemu, suhem konju hare, haretina); — Dervani ²⁾ po bogu Dhermi (ime Derva se večkrat najde na noričkih kamnih) itd. Zakaj bi po tem mogoče ne bilo, da je ime Čehov tudi mitologično? Pri murskih Polancih se rabi beseda čeh zmiraj v pomenu goveji pastir. „Idi po čeha, naj z paše žene“, — „nesi čehu jesti na pašo“, — „grem si čeha prosit, da bode mi živino pasel“, — sim več ko stokrat slišal murskega Slovence in Slovenko govoriti.

Tudi besedo Bojan poznajo Slovenci na ogerski meji v pomenu čeha, govejega pastirja. Znabiti, da je korenika imena „čeh“ v besedi čeda (grex) iskati.

Tukaj bi rad nekaj govoril od starih prebivavcev Česke Bojov, — al bojim se zapeljivega glasa Sirên. Česki historiki enkrat še dobro pretuhtajte zgodovino Bojov in berite pazljivo vse verste rimskih in gerških pisateljev o starih Bojih in marsikaka vas bode uznemiravala. Ako so že o Herodotovem času Slovenci do Dunaja segali, in Herodot še nič ne vé od preselovanja Celtov pod Belovesom in Sigovesom čez Alpe in Rajn, in če Appian (in Celsius?), Diodor Sicilski (*XIV. 113.*) in Polybi (*II. 17. 18.*) to preselovanje med leto 382—388 postavljajo ³⁾, al so te dežele prek Du-

naja do prihoda Bojov bile brez stanovnikov? Ne verjamem. Skiti vendar nikdar niso do izvira Labe (Elbe) prišli, ravno tako ne medički Sarmati; družega naroda pa v severno-iztočni Evropi ni bilo razun slavenskih Budinov, Neurov in družih plemen slavenskih, ktere nam Herodot (*IV. 108. 109.*) imenuje. Verjetno se mi zdi, da so Tacitove besede (*Corn. Tacit. in Germ. c. 28.*) historike v blodnjo zapeljale, in da se je Livi (*V. 34.*) ob času preselovanja Keltov iz Galie zlo zlo vrezal. Jez Gerkom več verjem, kakor rimskim historikom, ker so z večjo zvestostjo pisali. Pa to preiskovanje pustim slavnemu in učenemu spisovatelju „Dejin českých“ gosp. Palackemu. (Dalje sledi).

Pogled po svetu.

Kako kralj spoštuje kmetijstvo.

Prve dni tega mesca je obiskal rano zjutraj kralj Virtemberški slavnoznano kmetijsko učilnico v Hohenheimu na Nemškem; en adjutant ga je spremljal.

Naj prvo ogleduje sivi starček kmetijsko orodje, zlasti tisto, ki je bilo poslednji čas znajdeno, in narovejši škoporeznico poskuša sam s svojo lastno roko.

Ko mu pokažejo za poduk učencem namenjeno nabero mnogoverstne persti (pešeno, ilovnato itd.) se vstavi ter izusti zlato resnico: zemlja je nar terdnejši temelj, na katerem je sreča vsake dežele zidana, — zemljo obdelovati se pravi: nar gotovski za prid ljudstva skerbeti.

Tudi v hleve je šel vse ogledat, in povsod je razodeval, da mu je živinoreja natanjko znana vednost.

Na zadnje je šel tudi na njive, kjer so ravno orali, in v sadne sadiša, kjer se je z delavci o muozih rečeh pogovarjal.

Z veliko pohvalo je zapustil to učilnico, v kateri so učenci iz različnih držav zbrani; nar več jih je, se vé da, iz severne Nemčije, pa tudi iz Španskega, Francoskega, Laškega, Ogerskega in celo iz Srbije se najdejo posamezni.

Zdravniške reči.

Toplice v Krapini.

Čas se bliža, da bojo bolniki zdravja v topličah iskali, in že beremo vabila od vsih strani, ki kličejo ljudi in jim obetajo zlate kupe zdravja.

Za toplice v Krapini povzdignemo mi svoj glas brez vse sebičnosti, ker naše niso ne kopve ne kerčme, da bi od gostov kakošen dobiček vlekli; tudi nas nobeden Krapinčan ni nagovoril, da bi zatrobili vabilno pesmico njemu v prid.

Če tedaj vabimo bolnike v Krapino, nas naganja edino le prepričanje o zdravilni moči tega vreleca, ktereга po tisučernih gotovih skušnjah nobene druge toplice ne prekosijo v boleznih, ki so: terdevraten lom v kostéh, naj bo zastaran revmatiz ali njegova še huji sestrična derhavica ali putika (Gicht) in nasledki njuni, ki so pod imenom hroma in mertvuda znani. Tudi v kožnih spušajih, kakor v garjah, in v zastaranih ranah, ki so nasledki derhavice, so te toplice po naših skušnjah dobro poterjene.

Naj tedaj taki bolniki, ktere popisane bolezni tarejo in ki so v stanu za svoje zdravje pot od domastorit, kjer se take bolezni ne dajo več ozdraviti, se spravijo v Krapino na Horvaško: ne bojo se késali, čeravno so že sicer obupali.

Jez sim se lani po železnici v Pelčane (Pöltschach), od tod pa v Slatino (Rohitsch) peljal; ob osmih dopoldne smo dali napreči, in opoldne smo bili v topličah v Krapini, ktere se ne smejo zmešati s tergom (Markt) Krapina.

¹⁾ Plinius hist. n. III. 28. Latovici, Serretes, Amantes, Arivates.

²⁾ Appian in Illyr. 28.

³⁾ Beri o tem preselovanju kritičke dokaze učenega historika Niebhura: Römische Geschichte 2. Band, Berlin 1830, stran 574—583.

do tedna strašne goline — nov Kras — postajajo; več host je že čisto obritih. Tisti, ki so te zidarije prevzeli, namest da bi dali kuriti s šoto, ktere je blizo tam sila veliko, kupujejo les, kar se jim ga le navozi, in tako se seka vse, kar je le krajcarja vredno, — kjer so poprej gojzdi bili, so sedaj goljave, in ker po tem takem dež s stermín spera še tisto mervico persti, iz ktere bi se zamoglo mlado drevje zarasti, ne bo na teh mestih kmalo nič družega ko golo skalovje. Ker je tako ravnanje zoper gojzdo postavo, je gosp. Galle nasvetoval: naj kmetijska družba, ki ima tudi za prid gojzdníštva skerbeti, to silno pokončevanje gojzdov naznani c. k. deželnemu poglavarstvu, da se gojzdna postava tudi poleg železnice v prid dežele natanjko spolnuje. Zbor je enoglasno poterdil ti predlog.

Gosp. Trenc, predsednik Kostanjevske podružnice, je poterdil tisti nov rezilnik za terte, ktere ga je kmetijska družba iz Estrajha (Krem-sa) dobila in se Kevšev rezilnik imenuje. Tudi skušnje v Vipavi so po naznanilu gosp. predstojnika in tehanta Grabriajana ti rezilnik tako poterdile, da si ga želi vsak vinorejic imeti, ker se terte ž njim kaj hitro in lepo po vsih krajih obrezovati zamorejo. Vipavci so po naznanilu častitega gosp. tehanta le v tem nekako skerbni, da bi ti nož predrag ne bil; al mi jim zamoremo povedati, da ne velja več kot 1 fl. 10 kr., in da kmetijska družba bo rada naročila prejemala. Če se jih veliko naroči, zna biti, da bo še kak krajcar nižji.

Gosp. Andrej Fleišman je priporočal hmeljorejo, ker po njegovih skušnjah se utegne hmelj na Krajuškem dobro sponasati. Zavrnul je kmetovavce na podúk v „Novíh“, ktere ga je po nar. boljših skušnjah na Českem, kjer je hmeljoreja na visoki stopnji, gosp. dr. Orel prav natanjko spisal.

Gosp. Ferdinand Schmidt je omenil dr. Malfattove skušnje zastran gñjilobe krompirja, po kateri naj se krompir (kakor so „Novíce“ letos svojim bravcem že oznanile), z nekterimi drugimi sadeži kopolira. Čeravno ti svét ne obeta veliko prida — pravi gospod Schmidt — naj se vendar poskusi, ker se lahko poskusiti da.

Dalje je gosp. Schmidt nasvetoval: naj napravi kmetijska družba letošnje jesen spet v Ljubljani sadno razstavo. Zbor je enoglasno poterdil ti predlog, ker je gotovo, da očitne sadne razstave veliko pripomorejo k povzdigi sadjoreje. Pri ti priliki je naprosil gospode iz Dolenskega: naj bi skerbeli, da tudi iz Dolenskega, kjer je dosto lepega sadja, ga pride več v razstavo, kakor pri poslednjih dvéh razstavah, da po ti poti zvémo za vse sadne plemena, ki jih krajnska dežela ima, in da nam bo po tem lahko cepiče eden družemu dajati po željah vsacega.

Gosp. Schaffer, posestnik Vinje Gorice poleg Trebna, je zboru poslal v dveh steklenicah eno sorto lanskega vina; v eni steklenici je bilo vino samo po sebi lanskega prav slabega pridelka, kisló in kalno; v drugi pa je bilo vino zboljšano s cukrom po navodu rajnega Pagliarucci-ta, naznanjenem v „Annalen 1847“. Čeravno se iz slabe sorte nikdar ne da žlahna kaplica narediti, je bilo vendar vino v drugi steklenici veliko bolj od unega v prvi, in lepo čisto kot zlato; stroški tega zboljšanja so se dobro splačali. (Konec sledí.)

Višnutova Kršna — Avatara

in njeni ostanki na rimsko-slovenskih spominkih.

Razložil Davorin Terstenjak.

(Dalje.)

Pa pojdimó nad rimské kamne, in glejmo, kar na njih na častje Višnu-Kršnata opominja.

Pervo ime, ktero je iz tega častja vzeto, je „Gavius“.

M. GAVIO. Maximo. Praef. Praet. Illyrican.

(V gradu Sekavskem nad Lipnico. Gruter stran 415.)

„Višnu haec epitheta gerit. 5) Govinda, quia pavit govam seu vaccas et adamavit mulieres pastorales Govastriguel“ piše Paulin (*Syst. stran 79*). Besedi Striguel primeri česko ostrí hatelka = čuvarica, stražkinja. Ime Gavius najde se tudi v synonymu VOLSARIUS (*Muhar 363*) in v pomanjšavni obliki GAVILIVS z latinskim pristavkom PECVLARIIS.

Drugo lastno ime iz Višnu-Kršnatovega častja vzeto je: Venima, in Venuleus.

Tinko Redsati. F. et. Banana. VENIMA. F. uxor. v. f.

(V Paternioni na Koroškem. Eichhorn II. 23.)

VENVLEO. Proculeo vix. an. I. dieb. X.

(V Ptuju. Gruter 541. 731., Muhar 410.)

„Višnu vocatur etiam Vana-mali, quia in campis seu solitudine pastorali floreo serito fuit coronatus et aliud sertum ex collo gestabat“, pravi Paulin na omenjenem mestu. Vana-mali, to je, z vencom obdani. Vana sanskritski, slovenski ven, v pomanjšavi venec, zato ženska imena Venima in možka Venul.

„Venimo“ in „Venula“ najdemo večkrat v gerčko prestavljena: Stephanus (*σσεφωρος* venec) Gruter 4. 2. Venima še staroslov. adjektiv primeri: vidimi, neotimi itd.

Tretje ime iz Višnu-Kršnatovega častja je Devognata. „Višnu epitheta gerit. 12) Devaginana filius Deae Devagni“. Paulin na omenjenem mestu. Celi rimski napis pa se glasi:

CISIACO. et. DEVOGNATAE ATIONIS. filiae uxori.

(Marinbreg (Mahrenberg) Muhar 397.)

Ime Cisiacus prijeto po boginji Cizi je za slavenskega zgodovinoslovca neskončno važno, ker mu služi za terden dokaz, da so stari Reti (*Resavci*, *Resjani*) tudi bili slavensko plemé. Strabo (IV.) piše, da so Reti prebivali gor od Koma (Comum) na podnožji planin proti jugu. Plini (III. 20.) piše: „V iztočnih in južnih gorah planin (Alpes) prebivajo Reti in Vindelici, njihovi sosedje pa so Helveci in Boji“.

Lazi navodi iz galičie historie Velleja Patercula zlomek, v katerem se reče, da je na stočju Loizaha in Izara v drugi Retii stalo staro mesto Cissara, v katerem je lešeni tempelj boginje Cize bil, ktero so Reti z veliko pobožnostjo častili. Ko so slavodobitni Rimljani tam rimsko naselbino vstanovili, in svojim bogovom oltare postavili, so tudi stanovnikom mesta tempelj še pustili in častenje boginje Cize dovolili. Bila pa je boginja Ciza (Cica, Ziza, na koroških kamnih se večkrat najde lastno ime Sissia *) (*Ankershofen 520*) pri starih Slavjanih to, kar Mammosa Ceres (*Lucret. IV. v. 1161*) pri Rimljanih. Od nje govorijo Knaut (*Prodrom. Misniensis p. 296*), Naruszewicz (*II. p. 138*), Hredawsky (*52*), Crancius (*histor. ecclesiast. 1568 p. 4. 5.*), Mone (*Gesch. d. Heid. im nördl. Europ. Leipzig 1822. II.*) Tedaj je bilo njeno častje pri Vindh lužičkih, meklenborskih, braniborskih, pri Slavenih Moravskih, pri Polakih, pri Rusih, kar je temeljit dokaz za njeno slavensko narodnost. Nemška mitologia je ne pozna. Učeni J. Grimm (*Deutsch. Mith. stran 188.*) imenuje sicer boginjo Cizo, ali reče, da je bila češčena v okolici augsbarški (*Augusta Vindelicorum*), tedaj v slavenski zemlji Vindelicanov. Tudi Vollmer (*stran 370.*) jo imenuje slavensko boginjo od Resavcov in Vindelicanov in Serbov

*) Na kamnih starega mesta Ovilabis (Weis v Avstriji) stoji SISA. MATER, ktero ime se na metliških (Mülker) kamnih polatinčno MAMMIVS in MAMIA najde. (Phillibert Huber Austria ex Archiv. mellicensi illustrata stran 305—307.) Med napisi Cisiacus, Cisiaca, Sissius in Sisa ni bitnega razločka. Ljudstvo še dandanašnji govori cizati in sisati, zizi in cecki, siski in cicki.

v Lužici časteno. Odlomek Velejev pa se pri Laziu tako glasi (*Commentar republ. Rom. L. I. pag. 85—86.*): „In ipsis Noricorum finibus civitatem — cinxerunt, quam appellabant Cizara ex nomine Deae Cizae, quam religiosissime collebant. Cujus templum quoque ex lignis barbarico ritu constructum, postquam eo Colonia Romanorum deducta est, involatam permansit, ac vetustate collapsum nomen colli servavit“. etc.

Plini vpiraje se na Katona (*Histor. nat. IV. 24.*), kateri je nar boljši rimski etnograf bil, pravi, da so Reti pod vojvodom Retom (Resillus, Resimarus se najde dostikrat na rimskih kamnih (*Muhar. I. stran 394.*) in pomeni toliko kot severno-slavensko „Svetozar“ od sanskritske besede: „rasa“, succus, liquidum, aqua, zato slovenske besede: res, resnica — svetlost, Klarheit, in imena potokov in rek Resava, Resa, polatinčeno Arsia — bistrica, čista voda, in mar, mr, svét) iz Hetruške se preselili, kar nam nov dokaz daja za slavensko narodnost Hetruskov. Blizo Marenberga še je srenja „Cizat“, in imen „Cizernik“, „Cizeri“ po Slovenskem zadosti.

Tudi Mannert, F. Müller, Niebuhr, sam Gibbon pravijo, da so Resavci hetruškega pokolenja. Hetruskov *) pa dozdej še nobeden izverstin historik ni za Kelte oglasil, ravno tako ne Retov in Vindeličanov, ktere zadnje Servi (*I. c. ad 243.*) za Liburnsko pleme ima, in ktere je učeni Nemeč Mannert (*Germ. 526*) tudi za Slavjane spoznal. Toliko tukaj mimogredé o starih Retih in Vindeličanih in boginji Cizi, kateri so pri Muharju ravno tako mogli za Celtogalle veljati, kakor Noričani. (Konec sledí.)

Novičar iz slavenskih krajev.

Iz Gradca 23. maja. Francoz Godard, od ktereга čudne vožnje po zraku z balonom so „Novice“ unidan povedale, nam je tudi 16. t. m., čeravno je deževno bilo, prav mično veselico napravil. Ob pol šestih na večer se je dvignul, počasi proti gostim meglam brodil, ki so precé nisko na zemlji ležale, ter se v kratkem, pred našimi očmi skríl, da smo ga še le za nekaj minut, ker se je niže spustil, spet zagledali. En gospod, ki se je kre njega peljal, ni mogel lepote, ktere je bil pričá, zadosta razložiti. Pravil je: da je bil veselja in čudenja vés omamljen, ko sta goste megle prederla in se više nad nje pripeljala, kjer je lepo sonce sijalo, megle pa, kakor morskí valovi, se pod njíma gibale. Vidila sta bliskeče s snegom pobeljene verhunce gorá, med kterimi je tudi Triglav bil, ki so se iz megelj dvigavali, kakor bele skale iz morske globočine! Oj! mičen pogled človeškemu očesu!

Po ti vožnji je 22. t. m. druga bila, ali, žalibože! na žalosten spomin Godardu. Prav vesel se je ob pol sedmih na večer pod nebo vzdignul, brodil je prvenga proti bregu Plavuču, al hitro se je nazaj obrnul in prek ene strani mesta peljal, ter blizo sv. Petra na zemljo se podal. Bil bi tudi tibart vožnjo srečno dokončal, ako bi ga ne bil neki delavec, ki terdovratno ni opomina okoli stoječih porajtal, nesrečnega storil. Ne-

*) Niebuhr (röm. Gesch. I. stran 117.) piše, da Tuscus ni druga, kakor oblika od »Turinus«, tedaj so se Hetruski domá gotovo zvali Turjani. Lastnih imén oseb in vesí »Turin«, »Turjanik«, »Turjancik« itd. še je po Slovenskem več. Dionisi (*I. 30 stran 24. b.*) pravi: da so se kraj morja prebivavši Turjani veleli Rasena (primeri gori navedeno etimologiško izpeljanje besede »Resillus«, »Resimarus«). Jez mislim, da je ime Rethus, Raethus nastalo iz Ressus, ker so gerški pisatelji dvojni ss radi obrčali v tt (primeri *γλοσση in γλοττη*). Verjetno je, da so današnji Resjani potomki starih Rasenov. Njihov jezik ima zares še staroslavenske vlastitosti.

umnež je ravno z našganc pipo k balonu prišil, ko je Godard iz njega sopúh (gaz) spušal; sopúh se od iskre, ki so iz pipe priletele, užge, in mahoma je celi balon, kateri je nov, kakor pravijo, 4000 fl. veljal, bil rop neusmiljenega plamena. Pač velika škoda za ubozega moža! Zgubil je v tem hipu, tak rekoč, vse svoje premoženje in ob svoj zaslužek prišel. Al mislim, da bodo Gradčani svojo milostno serce pokazali in mu saj nekoliko pripomogli k novemu balonu!

F. Šrol.

Iz Zagreba 23. maja. Gosp. Vukotinióvič je po „Novinah“ razglasil, da je svojo „Gostbo“ kot prvo osnovo že pred več leti v Zagreb dramatičnemu odboru v razsodbo poslal. Ker je pa sam spoznal, da drama „Gostba“ kot prva osnova nima cene dostojne, je rokopis od gosp. dr. D. nazaj vzel in vničil. Ker to gosp. Vukotinióviču popolnoma verjamemo, obžalujemo tolikoveč, da je Zagrebška kritika z zlo ostro vrezanim perom omenjeno „gostbo“ pretresla, ker po tem takem ne gré spisatelja igre grajati, ampak tiste, ki so jo dali igrati. Gosp. V. je rokopis „Gostbo“ vničil in po tem po osnovi „Gostbe“ nov drama spisal, kateri je pod naslovom: „Ivan i Janko“ iz razsodbe dram. odbora od l. 1851 znana. Kako se je moral gosp. V. čudom začuditi, ko je svoje že davne večnim tminam izročeno delo v oglasniku „Novin“ za predstavo oznanjeno čital! Iz cele te zmešnjave pa izlazi ta žalostna resnica, da je gosp. dr. D. rečeno igro brez znanja gosp. pisatelja prepisal. — Al, ako je gosp. V. zastran predstave „Gostbe“ čist, ga pa nemoremo očistiti zastran jezika, v kterem on piše, in svojo pisavo celó s tem zagovarja: „da si o tem ne da po nobenem nič predpisati“. Al — to ne gré. Jezik se mora učiti, in nobeden, naj je veteran ali ne, ne smé po svoji térmí pisati; to kvarenje jezika pomeni. Mi štejjemo g. Vukotinióviča s ponosom med svoje književne prvake, al iskreno velim, da je nar več jezik gosp. Vukotinióviča temu kriv, da ni on obče tako číslan, kakor bi po svojem povsod znanem rodoljubju zaslužil.

Naš hrvatski umetnik v slikarstvu, g. Karas, ki je lani Zagrebškemu muzeumu obraz umirajočega pesnika Stanka Vraza poklonil in s tem neprecenljivim darom srca vsih rodoljubov sebi prisvojil in vsacega štovatelja rajnega pesnika „Djulabij“ in „Glasov iz Žeravinske Dobrave“ s tim prekrasnim spominkom za vedne čase si hvaležnega storil, obazuje sadaj v Karlovec Ivana Gundulića o tisti dóbi, ko mu pod lipo sedečemu vila Slovinkinja javorove gosli izročuje, — ravno tiste gosli, na kterih je ime poljskega kralja Vladislava v svoji „Osmanidi“ v zvezde vkoval, s kterim spevom si je tudi svoje ime na véke poslavil. Slava mojstru Karasu za krasne njegove dela v umetni narodni!

Zorislav.

Iz Toplic na Dolenskem 17. maja. —f—. Lepa spomlad se nam je prikazala po poznem snegu. Serce se ti smeja, kadar stopivši pod milo nebo zagledaš lepa žita po polji, bogato tersje po vinskih goricah, in cvetečo drevje po vertih in sadunosnikih. Vse veselo raste in obeto dobro letino, ako nas Bog toče, ki nam je že včeraj protila, in druge nesreče obvaruje. Saj pa tudi dobre letine že željno željno pričakujemo! Pičli pridelki čveterih pretečenih let zraven mnogih in velicih odrajtivil so ljudstva obožali, ter stare zaloge pobrali, hrame posušili, in žitnice do dna izpraznili. V marsiktero hišo se je stradež po sili pritepel — revnim prebivavcom nepovabljeni gost. Drugi se ga otepljejo s težavnim delom, pri kterem ne ravno malokrat cío svoje življenje v nevarnost postavljajo. V spričevanje omenim žalostne prigodbe, ki se 30. dan pretečenega mesca dogodila. Rano v jutro se poda Janez P., posestnik iz bližnje podružnice s. Nikolaja, iz doma, nekaj lesa po

uterdi. Kar opék in peska pri zidanju ostane, naj se pod streho in na suho spravi, da se ž njimi stropje nasuti utegne.

Ko je nadhišje bilo postavljeno, se krov naredi in pokrije: da hiša kakor hitro je mogoče od zgorej dežja se zavarje.

Po tem se kleti obokajo, za koje že pri temeljni stavbi potrebno podnožje je bilo postavljeno. Na dalje se dimniki iz krova izpeljejo, okrajnik zidu dostavi, in nasip na poprej posušene kletne oboke razprostrani.

Potlej naj se hiša popolnoma pokrije, podstrešje naj se podeská, za tím se stropje naredi, in stene se očedijo, se vé da kader zidovje je že precej suho. Prav skerbljivo naj pripravi se popolnoma posušeni sip na stropnice, ker le tako se vbrani zarašanje gob po lesu; posebno veljá to za nasipanje u pozemje. Ravno zato naj se pod ne položi prej, dokler očitiva stén ni popolnoma suha.

Za tem se vratne stene prevlečejo, duri nabijejo, oboknice vložé in stopnice napravijo, pri kterih delih se je vlažniga vremena ogibati. Poškodovane ali ne dovelj zadelane stene se ob tej priliki tudi popravijo.

Kader so stene suhe, se okna nastavijo in se zamorejo okinčavne dela (Dekorations-Arbeiten), kakor namazanje, slikanje itd. začeti. Zadnjič se postavijo peči.

Kuhinje, hrami se izdelajo, kadar med drugimi zidarskimi deli prikladna stanika se ponudi.

Ako ste dve poletji stavitvi namenjene, naj se o prvimi hiša pod krov spravi, pozimi pa debele tesarske dela doveršijo; o pomladi in poleti naj se pa sozidba popolnoma dogotovi. Pozimi se line s stariimi deskami zadelajo ali z opekami zamašijo, ali, če znotraj hiše se kaj opravlja, stranoma s pripravnimi okni previdijo, pa vendar tako, da zraku še neki prepah je dovoljen. Nedoveršeno zidovje se mora z dilami ali tremi legami opek pokriti.

Sploh naj pa gospodar pazljivo gleda na to, da nova hiša je popolnoma suha, preden se on in njegova družina vanjo preselita. Vlažne stanjšča so nepokončljivi izvor vedniga bolehanja njih prebivavcov.

J. Š.

Občni zbor kmetijske družbe v Ljubljani.

(Dalje.)

Rejo goveje živine v Bohinju požlahniti, je nasvetoval gosp. predsednik: „naj bi se dal za pleme dober in bohinski živini primeren bik na Bistrico; zavoljo tega občnokoristnega namena je gosp. predsednik pri volji: lepega, dvé leti starega bika tirolskega plemena kmetijski družbi za majhen denar (50 fl.) prepustiti; kako bi se pa ta reč izpeljala, je rekel gospod predsednik, naj se popraša družbina podružnica v Radoljci, ktera naj izvé: kdo v Bistrici bi vzel omenjenega bika, ki bi ga kmetijska družba kupila, proti temu, da ga redí skozi 3—4 leta za pleme in da je njegovo, kar si bo bik po plemenu prisluzil; tarifa za to ima biti tista, kakor je v Bohinju navadna; kadar čez 3 ali 4 leta bik ne bo več za plemensko rabo pripraven, naj se prodá za 50 fl. tistemu, če ga kupiti hoče, pri kteremu je za pleme bil, — če ga on noče, pa kakemu družemu.“

Zbor je z zahvalo ti predlog gosp. predsednika poterdil, ki bo gotovo tudi Bohincem všeč, ker se jim ponudi lep bik za pleme; nadjati se je pa tudi, da ga bo kdo prevzel, ki ga bo po živinorejskih vodilih varoval.

Še nektere predloge je namenil odbor zboru predložiti, ktere pa, ker ne spadajo ravno v obsežje občnega

zborá, jih bo odbor po željah podružnic rešil in predložil višjim oblastim. —

Podružnica Kamniška je nasvetovala: naj se 4 veliki posestniki zavolj posebne sadjorejne pridnosti z očitno pohvalo počasté; tem je pridružil glavni odbor še enega gospoda v Ljubljani, in visokorodni gosp. deželni poglavar enega v Černomlju. Zbor je predloge enoglasno poterdil, in v oglasniku „Novic“ in nemškega „Ljublj. časnika“ so bili ti gospodje že očitno pohvaljeni, kakor tudi tisti 4 kmetovavci imenovani, ktere je zbor vredne spoznal, da se jim sreberna svetinja za pridno sadjorejno podeli.

Denarničar kmetijske družbe in ud glavnega odbora gosp. Pregl je naznanil sedaj dohodke in stroške družtvine v preteklem letu, in prevdarek dohodkov in stroškov za letošnje leto. Delavnost družbe je nar gotovši dokaz, da denarne pripomoči potrebuje, po kteri se zamorejo v prid domačemu kmetijstvu potrebne dela doveršiti, kterih je vsak družbenik deležen, ki družbo podpira.

Pri volitvi odbornikov za glavni odbor so bili g. Pregl, g. Samasa in g. Strupi, za ktere je postavljeni čas pretekli, vnovič z večino glasov izvoljeni.

Vsled družbinih postav so podružnice naznanile več mož, ki naj bi se izvolili za družbenike. Zbor je poterdil, kar so podružnice nasvetovale.

In tako je bil letošnji zbor končan. Gosp. predsednik je z zahvalnim nagovorom sklenul zbor ob pol dvéh.

Ne moremo pa tega popisa končati, da bi ne omenili prelepih furnirov za mizarje, ki jih je razpostavil gosp. Jarc, župan v Medvodah in ud naše kmetijske družbe. Ti furniri, kterih je po 18 iz pavca debele dile izrezanih, so kaj lepo blago in so ogledovavcem tudi po vsi pravici močno dopadli. Kdor jih hoče še viditi, naj jih pride ogledavat v pisarnico kmetijske družbe (v Sallendrove ulice).

Višnutova Kršna — Avatara

in njeni ostanki na rimsko-slovenskih spominkih.

Rasložil Davorin Terstenjak.

(Konec.)

Pa pojdemo nazaj do imena Devognata. Od pridavka ginana še je ostala slovenska beseda „gnana“, Verwandter (običajna v Serdišču), Namensvetter. Po boginji Devani so obljubile imena DIEVON, TEVINA (Devina), DEVSON (Devšon), DEVSA (Devša), ktere se na gradčkah kamnih najdejo. Ime Devson in Devsa najde se na gradčkah kamnih v latinsko prestavljeno BIRRAGO (*Muhar Gesch. der Steierm. I. stran 384*).

„Veleco. Cacurdae. et. Devsa. Ituli. f. conj. et. Angulato. fil. ann. X.

Bellatulo. Birragonis. fil. an. LXX.“

Angulata (od angulus, kot) pa najdemo na gornje-štajerskih kamnih še s slovenskim izrazom Cotaius, Cotalus. (Triebendorf zwischen Kač u. Murau. *Muhar 438.*)

Dalje še se Višnutu pridajate imeni 1. Kršna (*Vocabularium Amarasinha I. 1. pod besedo »Kršna«*) niger, in Kešava, crinitus, — primeri slovenske besede krško, to je, černo, krn, črn, in staroslovensko kasa, kasast, kosa, kosast = lasast, comatus. Po priimenu Kešava so nastale imena na rimskih kamnih CASIL, CASIVS, CASSIANVS (*Ankershofen p. 511, Muhar I. 426*), ktere se polatinčane najdejo pod imeni Comatus (*Muhar 427.*), Crispinus (*Ankershofen 520.*) Rodovine Kasian (v Pušavi, v Lučah) in Kosil (v fari sv. Križa pri Lotmergu) in polatinčeni Krisperi (v Rogateu, v Celi) še današnji dan živijo.

Imena Kršna dozdej še nisim najšel na rimsko-slovenskih kamnih, ali ime Amuro v latinsko prestavljeno Nigellus, Nigellio (*Ankershofen 510.*) večkrat, od staroslovenske besede mur = črni, zato imena Mur, Murko, Muršec, in besede mura (krajnski mavra) črna, in kamura (kalmura) beločrnkasta krava. Beseda kamura je še običajna v okolici Lotmerški; jaz sim si jo zapisal v fari sv. Tomaža.

Na koncu tega članka še omenim, da je znamenito viditi, da so norički Slovenci ravno tako lastna imena pisali, kakor Rusi še današnji dan, postavim: „Adjatullus. Vepotalis. Filius. Patucae. Vervici. filiae. uxori“. (*Muhar 385*) — primeri rusko: „Konstantin Nikolajevič Romanov Olgi Nikolajevni Romanovi sestri“. Rimljan postavi na ravnost: „Marcus Tullius Cicero Tulliae suae salutem plurimam dicit“.

Kdor pri takih dokazih še dvomi o resnici, da Noričani in Panonci niso bili celtogalsko, temoč indoslavensko pleme, takega slepi narodna strast, takšni nima dobre volje in resnicoljubivega serca.

Slovenski mladenči! vas pa prosim: nabirajte vse narodne povesti. Iz tega članka vidite, kako so važne za historičke dokaze. Pa nujte! scer jih ljudstvo bode pozabilo, zakaj poveršina sadanjost je sovražna vsemu vlastovitemu, vsemu staremu, čeravno ne zna z ničim nadomestiti starih šeg in običajev, kateri so, ako hoče narod samostalen in zdrav ostati, njemu ravno tako potrebni, kakor jesti in piti. Izrodili narodi so naj hujši in naj sovražniši pozitivni veri in deržavljanskim krepostim; ne imenujem družih, pokažem le na poturčenjake Bosnjake.

Slednjic se še podstopim vprašati: ali je predikat „indogermanski“, kakor nemški učeni navadno govorijo o indoeuropejskih narodih: Nemcih, Romanih, Gerkih, Litvanih itd. temeljiti, in ali bi se ne smelo z večjo pravico reči „indoslavenski“, ker so Slaveni v večji sorodnosti z Indiani, kakor narodi germanski? Pa naj so le drugi narodi proti nam pravični, mi Slaveni na takšno gizdost malo porajtamo.

Pomenki o družtvu sv. Mohora.

Slavno vodstvo družtva sv. Mohora v Celovcu je razglasilo te dni imenik družbenikov v letu 1852 in račun dohodkov in stroškov.

Število družbenikov, ki se je dosihmal naraslo že čez 800, je zneslo konec preteklega leta 715, med kterimi je nar več gospodov duhovnega stanú (okoli 530), za temi nar več gosp. učiteljev (okoli 60—70); ostala stotina pa je iz mnogoverstnih družih stanov. Spet nam je ti imenik nov dokaz, da nar večji in nar krepkeji podpora domačega slovstva so bili od nekdej in so še dan-današnji duhovni gospodje. Slava!

Z živim veseljem smo tudi brali na prvi strani imenika, da pod krilom svitlega knezoškofa Lavantinskega gg. Slomskega omenjeno družtvo stoji, katero ravná in oskerbuje en gosp. vodja s tremi odborniki v Celovcu; zraven vodstva je imenovanih še 10 odbornikov bivajočih v Celji, Gorici, Ljubljani, Mariboru in Terstu, kterih opravila pa nam niso znane.

Znesek vsih dohodkov iz vpisnine, letnine in posebnih daril preteklo leto je bil 3054 fl., med kterimi nam je hvaležnega serca omeniti krasnega dara s 500 fl., s kterim so svitli knezo-škof pokrovitelj lepo podlago položili družtvu in tudi po tem načinu djansko razodeli vnovič iskreno ljubav do naroda našega.

Stroški so znesli v vsem skuplani 2375 fl. 37 kr. in scer za tiskanje in vezanje izdanih knjig 2077 fl. 49 kr., — za rokopise 117 fl. 12 kr., zares

celò majhin znesek, ki hvalevredno priča, da so si gosp. spisatelji komaj le stroške za papir in prepis poverniti dali; — za pisarne potrebe se je izdalo 32 fl. 37 kr., tudi ti stroški so tako majhni, da se iz njih očitno vidi, kako varčno ravná vodstvo z družbenim premoženjem; — stroški za poštnino so bili 100 fl. 9 kr., za razne druge potrebe pa 48 fl.

Po poplačanih stroških je konec leta družtvu ostalo gotovine 678 fl. 13 kr.

Na svitlo dane so bile lani sledeče knjige:

1) Blagomir puščavnik (podučivna in kratkočasna povest za mlade in odrasene, po nemškem) v 1000 iztisih. 2) Povestnica goriške škofije v 600 iztisih. 3) Šola veselega petja v 1000 iztisih. 4) Domači ogovori (pridige) po nedeljskih evangeljih v 1000 iztisih. 5) Gofina razlaganje cerkvenega leta v 1000 iztisih. Razun teh novo tiskanih knjig je vodstvo nakupilo in tudi družbenikom razposlalo 735 iztisov g. Robidovega naravoslovja, in pa 145 iztisov Slovenske Bčele.

Če pregledamo petero na svitlo danih novih večidel zlo obširnih knjig, moramo tudi od te strani vodstvu čast in hvalo dati, da je marljivo delalo, ker toliko knjig na dan spraviti, prizadene mnogo skerbí in truda. Taka delavnost pa zasluži tolikanj veči spoznanje, ker se vse edino le iz čiste ljubezni do domovine opravlja. Gosp. vodju Einspieler-u in odbornikom g. Robidu, g. Rudmašu in g. Janežič-u gré tedaj o tem očitna hvála!

Ako se tedaj ozremo od ene strani na delavnost družtva o preteklem letu, moramo hvaležni biti za to, kar je lepo doveršilo, — ako se ozremo na množico družbenikov, moramo veseli biti, da tako obilo napreduje in da je v kratkem času iz njeznega deblica že precej močno drevó postalo, kterega sad ima biti večji omika slovenskega ljudstva — njegova dušna in posvetna sreča.

Omenivši z veseljem in z zasluženó pohvalo delavnosti našega družtva bodemo na dalje preiskali: ali dosega pohvaljeno družtvo po ti poti svoj namen vsled svojih postav? Odkritoserčno bodemo svoje misli in svoje želje razodeli, pa ne da bi jih komu vrivati hotli, ampak le v prevdank in pretres jih podamo slavnemu vodstvu in vsim g. družbenikom. Zna biti, da so naše misli krive; radi bomo po tem spoznali svojo pomoto; zna pa tudi biti, da se ne bojo — saj popolnoma neovergle, in veseli bodemo potem, ako smo kaj pripomogli k popolni dosegi blazega družtvenega namena.

(Konec sledi.)

Novičar iz slavenskih krajev.

Terst 29. maja. Ni ga lepšega in ne bolj slovenskega dneva v Terstu kakor je dan sv. Rešnjega telesa. Ko se po Korsu dolj ozreš proti morju, ti vihrava nasprot iz vsih okenj in balkonov svila, baržun in škerlat, ter se spreminja v solnčnem blesku. Vès spremljen je Terst; sicer golo ozidje se spreminí v čarobno krasoto, da duh in serce visoko dviguje. Krepki glasovi moških korov doné po prostornih ulicah in kaj prijetno odmevaje od zida do zida, ter napolnujejo persi svetim navdahnutjem. V barkostaji vihravajo praznična bandera po vsih brodovih in barkah, na gradu pokajo topovi, po ulicah svira trojna muzika: vojaška, mornarska in okolične straže. Slovesni obhod terpi kakih pet ur, h kteremu se snide silna množica iz cele terzaške okolice. Bilo je dopoldne lepo vreme in precej vroče, ali ravno opoldne se je tako dež vlil, da je mnogo obhodnikov iz verste stopilo, med kterimi je bil tudi svetovavec deželnega poglavarstva grof Gleibach, kterega je, ko se je domú peljal, v kočii mertud zadel, da so neza-